

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-90-7-30>

СЕМАНТИКА НОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЇЇ ЕКСТРАЛІНГВАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ

Василенко Д. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри фонетики і практики англійської мови
Київський національний лінгвістичний університет
м. Київ, Україна*

Комп'ютеризація практично всіх галузей сучасної науки і техніки спричинює стрімке проникнення комп'ютерного лексикону у різні професійні підмови, зокрема, військову, та зумовлює динамічні процеси, які відбуваються у даній терміносистемі. Вплив глобальної комп'ютерної мережі та новітніх технологій, так звана "інформаційна революція" знайшли відбиття у певних видах військової діяльності.

Метою цього дослідження є аналіз структурно-семантичних особливостей англійської військової термінології, складовими елементами якої є комп'ютерні лексеми. Мета роботи зумовлює розв'язання таких *завдань*: 1) виокремлення комп'ютерних лексичних одиниць, на основі яких утворюються нові військові терміни; 2) встановлення словотворчих зв'язків, у які вступають комп'ютерні лексеми у військовій підмові; 3) визначення структурно-семантичних типів військових термінів із комп'ютерними складниками; 4) аналіз екстралінгвальних чинників, що впливають на процеси виникнення нової військової термінології.

Об'єктом дослідження стали англійські військові терміни, що утворилися на основі лексем комп'ютерної сфери. *Предметом* вивчення є структурні та семантичні особливості військових лінгвальних інновацій, побудованих на базі комп'ютерної лексики. *Матеріалом* дослідження слугують військові терміни, зафіксовані англійськими термінологічними словниками [2; 3].

На лінгвальному рівні створення нових видів зброї і техніки, впровадження нової військової стратегії викликають появу нових термінів і сприяють подальшому розвитку військової підмови. Лексичні інновації, які тематично співвідносяться з військовою галуззю, концентруються навколо слів: *computer, cyber, digital, electronic, information, net*.

Структурно-семантичний аналіз нових англомовних військових термінів свідчить про те, що більшість з них побудовані шляхом словоскладання. Значною мірою цей факт зумовлюється дією принципу мовної економії при створенні військових номінацій, які характеризуються точністю значення лексичних елементів. Найбільш продуктивною моделлю словоскладання у військовій підмові виступає сполучення основ іменників – модель $n + n > N$. Клас іменників є основним у поповненні словникового складу військової підмови.

Структурно-складні іменники, побудовані за схемою $n + n \rightarrow N$, можуть бути ускладнені сполученням трьох або більше основ: **computer intrusion** – *an incident of unauthorized access to data or an automated information system* – “випадок несанкціонованого доступу до даних або автоматизованої інформаційної системи”: “Today, these computer intrusion cases – counterterrorism, counterintelligence, and criminal – are the paramount priorities of our cyber program because of their potential relationship to national security” [fbi.gov/about-us/investigate/cyber]; **computer security** – *the protection resulting from all measures to deny unauthorized access and exploitation of friendly computer systems, also called Compusec*: “комп’ютерна безпека”.

Серед нових військових складних двокомпонентних термінів поширеними є лексичні одиниці, утворені за моделлю $adj + n \rightarrow N$. Цей тип словоскладання посідає друге місце за кількістю лінгвальних інновацій: **electronic warfare** – *military action involving the use of electromagnetic and directed energy to control the electromagnetic spectrum or to attack the enemy, also called EW* – “радіоелектронна війна”: “Electronic Warfare Europe provides you with unparalleled opportunities to learn from operational feedback, network with key decision makers and understand the shape of future requirements in the EW arena” [eweurope.com]; **electronic attack** – *division of electronic warfare involving the use of electromagnetic energy, directed energy, or antiradiation weapons to attack personnel, facilities, or equipment with the intent of degrading, neutralizing, or destroying enemy combat capability and is considered a form of fires, also called EA*: “електронна атака”; **electronic protection** – *division of electronic warfare involving actions taken to protect personnel, facilities, and equipment from any effects of friendly or enemy use of the electromagnetic spectrum that degrade, neutralize or destroy friendly combat capability, also called EP*: “електронний захист”.

Структурно-семантичний аналіз військової лексики виявив можливість утворення багатокомпонентних комбінацій у військовій підмові, таких як: **computer intrusion detection** – *the process of identifying*

that a computer intrusion has been attempted, is occurring, or has occurred – “процес ідентифікації спроби вторгнення до комп’ютерної системи”;

computer network attack – actions taken through the use of computer networks to disrupt, deny, degrade, or destroy information resident in computers and computer networks, or the computers and networks themselves, also called **CNA**: “дії, з використанням комп’ютерних мереж, спрямовані на те, щоб зірвати, погіршити або знищити інформацію в комп’ютерах і комп’ютерних мережах або самі комп’ютери та мережі”;

computer network defense – actions taken to protect, monitor, analyze, detect, and respond to unauthorized activity within the Department of Defense information systems and computer networks, also called **CND**: “заходи, прийняті для захисту, моніторингу, аналізу, виявлення і відповіді на несанкціоновану діяльність в рамках інформаційних систем і комп’ютерних мереж Міністерства оборони”;

computer network operations – comprised of computer network attack, computer network defense, and related computer network exploitation enabling operations, also called **CNO**: “комп’ютерні мережеві атаки, захист комп’ютерних мереж і пов’язаної з ним експлуатації комп’ютерної мережі”;

Global Network Operations Center – United States Strategic Command operational element: “Центр Глобальної Інформаційної Мережі”.

Афікси та афіксоїди (cyber-, info-, e-, etc) також продукують нові військові терміни: **cybercounterintelligence** – measures to identify, penetrate, or neutralize foreign operations that use cyber means as the primary tradecraft methodology, as well foreign intelligence service collection efforts that use traditional methods to gauge cyber capabilities and intentions: “кіберконтрозвідка”; **cyberspace** – a global domain within the information environment consisting of the interdependent network of information, technology infrastructures, including the Internet, telecommunications networks, computer systems, and embedded processors and controllers – кіберпростір: “Military and governmental cyberspace espionage represents an extension of the traditional espionage that has been conducted since the development of nation-states” [Armed Forces Journal, June 2010].

Згідно з планами американських військових технологічна перевага повинна бути досягнена за рахунок “стрибка” у розвитку інформаційно-комунікаційної складової систем озброєнь. Розроблені “мережецентрична концепція ведення бойових дій” – network-centric, “нова інформаційна система бойового керування” – FBCB2 (Force XXI Battle Command or Below), “кишенькові комп’ютери” – pocket computers, концепція “комп’ютеризованого поля бою” – Digital Battlefield, що

визначає основні напрямки удосконалення технологій для досягнення більш високого рівня ефективності в спільних бойових діях [1].

В офіційних документах США, що регламентують ведення інформаційної боротьби в сучасних умовах і на перспективу, виокремлюють такі можливі форми інформаційної війни: “*радіоелектронна боротьба та радіоелектронна війна*” – *radioelectronic war*, “*кібервійна*” – *cyberwar*. Збройні сили США планують отримати у своє розпорядження інтегруючу архітектуру прийняття рішень, що базується на штучному інтелекті, ефективному синтезі інформації, багатofункціональних процесорах із здатністю підтримувати прийняття рішення в реальному часі, технологіях стиснення даних для підвищення швидкості обробки інформації. Значна кількість новоутворень концентрується навколо понять **information warfare** – інформаційна війна, **netwar** – війна у мережах: **infowar**, **information superiority**, **netwarriors**, **digital battlefield**, наприклад, “*Yugoslav hackers are waging infowar against NATO’s computer network, but the fighters appear to be poorly armed*” [Washington Post, April 1, 1999].

Під інформаційною війною розуміють військові дії із застосуванням сучасної техніки, особливо з метою виведення з ладу комп’ютерної, телекомунікаційної системи супротивника. Інноваційна лексика відбиває характер соціальних війн у мережах, у яких значна роль належить точному проектуванню та використанню форм комунікацій та інформаційних технологій: “**Netwar** is the lower-intensity, societal-level counterpart to the editors’ earlier, mostly military concept of cyberwar. The most potent netwarriors will not only be highly networked and have the capacity for mounting “swarming” attacks, they will also be held together by strong social ties, have secure communications technologies, and project a common story about why they are together and what they need to do” [RAND 2001]; **network operations** – activities conducted to operate and defend the Global Information Grid, also called **NETOPS** – “мережеві операції”: “The decision to employ computer network operations and INEW capabilities rests with the senior political and military leadership and would be part of a larger issue of employing force during a crisis” [publicintelligence.net/chinese]; **information operations** – the integrated employment of the core capabilities of electronic warfare, computer network operations, psychological operations, military deception, and operations security, in concert with specified supporting and related capabilities, to influence, disrupt, corrupt, or usurp adversarial human and automated decision making while protecting our own, also called **IO** – “інформаційні операції”: “According to a 2003 manual from the Joint Chiefs of Staff, “Information operations (IO) are described as the integrated employment of electronic warfare (EW), computer network operations (CNO),

psychological operations (PSYOP), military deception (MILDEC), and operations security (OPSEC), in concert with specified supporting and related capabilities, to influence, disrupt, corrupt, or usurp adversarial human and automated decision making while protecting our own” [publicintelligence.net/information].

Таким чином, під впливом новітніх інформаційних технологій у військовій підмові виникають нові терміни на позначення військової стратегії майбутнього, видів зброї і техніки, різновидів війни, таких як війни машин, роботів, інформаційної війни. Центрами, навколо яких утворюються численні елементи словотвірних і лексико-семантичних парадигм стають слова та словотвірні елементи: *computer, digital, electronic, information, net, cyber, e, info*.

Словоскладання є головним способом утворення нових військових лексичних одиниць. За своїми структурно-морфологічними характеристиками словоскладання у сфері військової термінологічної лексики будеться, головним чином, на основі норм літературного стандарту. Основними моделями нових військових термінів-комполітів, є моделі складання двох субстантивних основ – **n + n** → **N** і ад’єктивної та субстантивної основ – **adj + n** → **N**. Для військової термінологічної лексики характерна наявність значної кількості багатокомпонентних термінологічних лексичних одиниць, на основі яких побудовані скорочення, ініціальні аббревіатури, що стисло передають значення багатокомпонентних лексичних одиниць, характерних для спеціальної лексики. *Перспективним є подальше дослідження* структурно-семантичного та функціонального аспектів військової термінологічної лексики, її розвиток під впливом науково-технічного прогресу та інформаційної революції.

Література:

1. Василенко Д. В. Війни за участю США та Великої Британії і розвиток словникового складу військової сфери ХХ – початку ХХІ століття. *Мандрівець*. 2008. № 5. С. 44–57.
2. Dictionary of Military Terms [Bowyer R.]. Bloomsbury, 2004. 262 p.
3. The Dictionary of Military Terms. The US Department of Defense. Skyhorse Publishing, 2009. 597 p.